

Posudek diplomové práce

Bc. Martin Vosátka, *Proces vyjednávání skupin obyvatel města na příkladu vnitrobloků*, 2019, FHS UK, Katedra sociální a kulturní ekologie, 87 stran včetně příloh, vedoucí práce, Petr Gibas, Ph.D.

Martin Vosátka si pro svou diplomovou práci vybral zajímavé a aktuální téma rozvoje veřejného prostoru – konkrétně provoz vnitrobloků. Toto téma bylo v posledních letech v rámci kvalifikačních vysokoškolských prací nejednou - byť v různých teoretických a metodologických rámcích - zpracováno (např. Jahnová 2015, Babišová 2016). Z obecného hlediska se nicméně jedná o přínosnou případovou studii s potenciálem prohloubit sociálně vědní znalost v oblasti (re)produkce městského prostoru. S využitím metody pozorování, polo-strukturovaných rozhovorů a obsahové analýzy mediálních výstupů se autor konkrétně pokusil zanalyzovat proces vyjednávání mezi úřady/obyvateli/vlastníky/provozovateli/návštěvníky na příkladu dvou prostorů, které naplňují charakter vnitrobloku – zahrádku bývalého Café Indigo na Novém Městě a Proluky ve Francouzské ulici ve Vršovicích.

Z formálního hlediska se jedná o práci, která je téměř bez hrubých gramatických chyb. Absence gramatických chyb je ovšem „nahrazena“ překlepy (například De Certau místo de Certeau, s. 22 a 23) a vynechanými slovy, která v některých pasážích (např. str. 19 odst. 3, str. 22 odst. 1, str. 25) poněkud sťažují čtenářův komfort při snaze o pochopení jinak poměrně čtivého textu. Teoretická, metodologická i empirická literatura a data jsou citována v souladu s akademickými standardy. Všeobecně je pak veškerá literatura odkazována správně vzhledem ke zvolenému citačnímu úzu (jak v textu, tak v závěrečném seznamu zdrojů). Mimo překlepů a několika případů nesrozumitelnosti vět se tedy z formálního hlediska jedná o práci nadprůměrnou.

Práce se metodologicky opírá o kvalitativní nástroje výzkumu ve spojení s induktivním přístupem k terénu i datům. Vzhledem k povaze fenoménu je tato metoda, kdy nejsou stanoveny žádné hypotézy, zvolena vhodně. V průběhu práce je však přístup reflektován spíše povrchně, a to především odkazy na publikaci Jana Hendla, kterou lze v kontextu kvalitativního výzkumu považovat za překonanou (zjevné je to např. na s. 14, odst. 3). Práci by prospělo, kdyby autor čerpal i z dalších zdrojů jako je například učebnice *Brymana a Burgess* (1999) či sborníky SAGE *Handbook of Qualitative Research*. Díky větší opoře o metodologický korpus by pak text mohl hlouběji osvětlit nejen metodologická úskalí zvolené kombinace metod vytváření dat, ale i lépe nastavit výzkumné otázky (1. Jak ve vybraných vnitroblocích fungují vyjednávací procesy? 2. Jak rozhodování účastníků formuje podobu daných vnitrobloků?), a tedy, rozšířit tázání o otázky ve smyslu „proč“ jsou procesy vyjednávání aktéry konceptualizovány a praktikovány zrovna tak či onak. Různorodá povaha dat a snaha o triangulaci rozhodně není na škodu, nicméně vzhledem k nedostatečné reflexi vztahu a rozdílnosti analytického potenciálu těchto dat se tento nedostatek následně projevuje v analytické části (jež by měla být podle mého názoru nazvána spíše částí empirickou). Ochuzení zůstáváme i o některé etické rozměry výzkumu - například o diskusi možností

anonymizace lokalit, neboť z katastru či obchodního rejstříku jsme schopni jednoduše dohledat, kdo je majitelem zkoumaných i dotčených budov i zkoumaných provozů).

Teoretická východiska práce jsou vybrána s ohledem na dané téma přiléhavě a pomáhají autorovi napříč textem poměrně dobře ilustrovat a v některých případech i propojovat analytická specifika vytvořených dat. Vysvětlení konceptů jako veřejný prostor (Pospěch), právo na město (Lefebvre), teoretický vztah místa a prostoru (DeCerteau), komunita, či autenticita je víceméně standardní, avšak v některých případech postrádá dostatečnou problematizaci (zejména pojem komunita). Pro lepší teoretické uchopení tématu by bylo jistě vhodné zohlednit literaturu spojenou s tzv. *spatial turn* (Soja 1989, či v podstatě jakoukoli publikaci Sethy Low referující o tzv. *contested spaces*), aktualizovaný pohled na *právo na město* a *urban commons* (především z pera sociálního geografa Davida Harveyho), či hlouběji rozpracovat některé koncepty z pozdních prací Henri Lefebvra (např. *spatial practice*). Práci by rovněž prospělo využití některých aktuálních konceptů spojených s využitím chátrajících městských prostor jako je *art-washing* a *komodifikace veřejného prostoru*.

Empirický oddíl autorova textu je čtivý a poměrně obsažně shrnuje vývoj sociálního i materiálního prostředí během autorova pobývání v obou zkoumaných lokalitách. Práce se konkrétně opírá o více než patnáct rozhovorů s lidmi, kteří se v různých rolích pohybovali okolo zkoumaných prostorů a provozů a dále pak poměrně omezená data vzniklá během zúčastněného pozorování (autor používá nevhodný pojem „nezúčastněné pozorování“). Tato data autor doplňuje ještě o analýzu tematických mediálních výstupů, z nichž extrahuje jak obecné informace, tak tematické konceptualizace některých aktérů. Zároveň však ponechává zcela stranou strukturovanější pasportizaci aktérů (o většiny se nedozvídáme více, než pouze věk pohlaví a pseudonym), přitom by bylo zajímavé dozvědět se něco o jejich sociálním zázemí, jež je pro takto nastavený kvalitativní výzkum naprosto nezbytné, neboť proces vyjednávání je ovlivněn také životními drahami aktérů a sociálně třídními aspekty.

Martin Vosátka správně reflektuje nedostatky, které jeho postup terénem odkryl – například to, že v teoretické části nepředpokládal, jak razantním způsobem do procesu vyjednávání vstupují oficiální instituce a legislativní postupy – stavební úřady, ministerstva, či městské části i zákony, normy a předpisy. Zároveň trefně odkrývá limity oslovování komunikačních partnerů. S některými důležitými aktéry se mu nepodařilo setkat i přes poměrně dlouhé období výzkumu. Reflektovaný nedostatek lze samozřejmě omluvit vytížeností aktérů a určitou nepohodlností sociální interakce mezi výzkumníkem a aktérem v poměrně konfliktním prostředí. Autor se však toto autor „selhání“ pokouší napravit tím, že přístup lokálního stěžovatele, majitele budovy sousedící s vršovickou Prolukou, vágně analyzuje nepřímo prostřednictvím výpovědí provozovatelky tohoto komunitního podniku. Takový přístup je potom v nesouladu se zmiňovaným procesem triangulace.

To mě vede k zásadnímu empiricko-metodologickému problému práce. I přes čtivost a zajímavost zachycených procesů i aktérských konceptualizací se nedozvídáme, jak jednotlivé strany mezi sebou fakticky vyjednávají, ale pouze jak reflektují a separátně vyjednávají své vlastní pohledy na proces a praktiky spojené s vyjednáváním a sociálními interakcemi v městském prostoru (někdy dokonce proces nabývá podobu konfliktu, a to v obou terénech).

Zůstáváme tedy v jakémsi konfliktním vakuu, které je vystavěno na sekundární konfrontaci jednotlivých reflexí. Výzkumníkem však není zachycena jediná přímá interakce, která by napětí a následné procesy ovlivňovala. Tuto pomyslnou mezeru mohlo analyticky vyplnit právě zúčastněné pozorování, jehož intenzita však byla vzhledem k položeným výzkumným otázkám spíše nedostačující.

Předkládaná práce, i přes řadu osvětlených nedostatků, představuje zajímavý empirický materiál, který může fungovat jako další střípek do mozaiky znalostí o životě ve městě. Jinak řečeno, má kritika nemá záměr práci jakkoli devalvovat, ale konstruktivně připravit prostor pro diskusi během obhajoby – především v rovině metodologického nastavení a hlubší rozvahy o epistemologickém využití a operacionalizaci některých pojmů (komunita, právo na město, veřejný prostor apod., do těchto sfér budou směřovat i mé případné otázky během obhajoby).

Práci Martina Vosátky proto navrhuji k obhajobě a hodnotím ji jako velmi dobrou (14 bodů). Výsledné hodnocení samozřejmě odvisí od autorova výkonu během sezení před komisí.

V Praze 6. 9. 2019

Michal Lehečka